

Asia: VN/3799/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi. Virastolla on ollut mahdollisuus osallistua myös hallituksen esityksen valmisteluun ja viraston näkemyksiä on siinä huomioitu.

Oppilaitoksen määritelmä

Maahanmuuttovirasto pyytää täsmennystä oppilaitoksen määritelmään. Maahanmuuttovirasto pyytää, että säännöskohtaisissa perusteluissa täsmennetään vielä sitä, mitä tarkalleen tarkoitetaan oppilaitoksella, joka on muun ministeriön kuin opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvan viranomaisen valvoma tai rahoittama. Virasto pyytää, että määritelmää täsmennetään esimerkein tällaisista oppilaitoksista.

Toimeentuloedellytys

Toimeentuloedellytyksen osalta Maahanmuuttovirasto pitää tärkeänä, että toimeentulotasosta voidaan edelleen tapauskohtaisesti joustaa ja näin ottaa huomioon esimerkiksi hakijan kansalaisuusvaltion valuutan valuuttakurssin hetkelliset muutokset. Hallituksen esityksen luonnoksen perusteluissa ei ole otettu tähän kantaa, mutta Maahanmuuttovirasto haluaa lausunnossaan nostaa tämän esille ja huomioitavaksi.

Lisäksi Maahanmuuttovirasto pitää tärkeänä sitä, että opiskelijoiden muuttuneen toimeentuloedellytyksen tultua voimaan opiskelijan toimeentulotasot tarkastetaan vuosittain, jotta toimeentulotaso on ehdotetun toimeentuloedellytyksen mukainen. Tämän virasto haluaa nostaa esiin, jotta toimeentulotason tarkastus tehdään riippumatta siitä, minkä viranomaisen vastuulla toimeentulotason määrittäminen on.

Jatko-oleskelulupien myöntämisen ja oleskelulupien peruuttamisharkinnan osalta Maahanmuuttovirasto pyytää täsmennyksiä lakiin ja säännöskohtaisiin perusteluihin. Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan tutkija- ja opiskelijalain 12 §:n 1 momenttia muutettaisiin siten, että sen luetteloon lisättäisiin uusi 2 kohta oleskeluluvan peruuttamisen tai uusimatta jättämisen perusteeksi. Ehdotetun 12 §:n 1 momentin mukaan: ” Edellä 6, 6 a, 7, 7 a, 8, 8 a, 9, 9 a tai 10 §:ssä säädettyllä perusteella myönnetty oleskelulupa on peruutettava tai jätettävä uusimatta, jos: 1) kolmannen maan kansalainen ei enää täytä mainituissa pykälissä säädettyjä edellytyksiä; 2) opiskelija on turvautunut toimeentulotukeen oleskeluluvan voimassaoloaikana; 3) esitetty oleskelulupa tai asiakirja on hankittu vilpillisin keinoin, se on väärennetty tai sitä on muutettu; tai 4) kolmannen maan kansalainen oleskelee maassa muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jonka perusteella hänelle on myönnetty oleskelulupa.

Maahanmuuttovirasto toteaa, että pykälä on kirjoitettu ehdottomaan muotoon eli sen mukaan siinä luetelluilla perusteilla myönnetty oleskelulupa on peruutettava tai jätettävä uusimatta, jos jokin kohdista täyttyy. Siten edotetun lainkohdan mukaan opiskelijan oleskelulupa on peruutettava tai jätettävä uusimatta, jos opiskelija on turvautunut toimeentulotukeen. Lain ehdotettu sanamuoto ei siten jätä Maahanmuuttovirastolle harkintavaltaa siinä, peruutetaanko oleskelulupa tai jätetääkö se uusimatta, jos opiskelija turvautuu toimeentulotukeen riippumatta siitä, mistä syystä toimeentulotukeen on turvauduttu.

Kuitenkin säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan näin: ”Jos opiskelija olisi turvautunut toimeentulotukeen tai jos toimeentulotuen hakeminen tulisi ilmi opiskelijan perheenjäsenen tekemän hakemuksen seurauksena ja toimeentulotukea olisi myönnetty, olisi ennen päätöksentekoa selvitettävä, millä perusteella tuki on myönnetty. Jos toimeentulotukea olisi myönnetty esimerkiksi lapsen sairauden hoitamisesta syntyneiden yllättävien kulujen seurauksena taikka muun lapsen erityisen tarpeen takia, se ei lähtökohtaisesti vaikuttaisi opiskelijan oleskelulupaan.”

Siten lain sanamuoto ja säännöskohtaiset perustelut ovat keskenään ristiriidassa, koska toisin kuin ehdotetussa laissa perusteluissa esitetään, että Maahanmuuttovirastolla olisikin harkintavaltaa siinä, peruutetaanko oleskelulupa tai jätetääkö se uusimatta, jos opiskelija turvautuu toimeentulotukeen. Tämän vuoksi Maahanmuuttovirasto pyytää täsmentämään hallituksen esitystä tältä osin. Mikäli virastolla katsotaan olevan harkintavaltaa siinä, peruutetaanko oleskelulupa tai jätetääkö se uusimatta, jos opiskelija turvautuu toimeentulotukeen, virasto pyytää täsmentämään, mitkä harkintavallan rajat ovat ja huomioimaan harkintavallan myös lain sanamuodossa. Esityksestä jää epäselväksi, onko tarkoitus, että harkintavaltaa on vain säännöskohtaisissa perusteluissa esitetyissä tilanteissa vai myös muissa tilanteissa. Jos harkintavalta on laaja tai on epäselvää, missä tilanteissa sitä voidaan käyttää, voi olla, ettei esitetty muuttaisi juurikaan nykytilaa. Näillä perusteilla ja

opiskelijoiden ulkomaalaisasioiden sujuvan käsittelyn takaamiseksi Maahanmuuttovirasto pitää tärkeänä sitä, että lainsäädäntö ja sen esityöt vastaavat toisiaan ja ovat mahdollisimman täsmällisiä. Siten, jos tarkoituksena on jättää päätöksentekijöille harkintavaltaa, Maahanmuuttovirasto ehdottaa, että 12 §:n 1 momentin uuteen 2 kohtaan lisätään poikkeamisperusteeksi lapseen etuun liittyvä painava syy.

Toimeentuloedellytyksen selvittämisen osalta Maahanmuuttovirasto nostaa esiin, että virasto saa perustoimeentulotuen tiedot Kelalta rekisteritarkistuksen yhteydessä, mutta hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin myöntämät täydentävät ja ehkäisevät toimeentulotuet eivät kuulu samaan rekisteriin. Siten saadakse tietoa siitä, onko hakija turvautunut kyseisiin toimeentulotukiin, virasto ei voi tehdä rekisteritarkastuksia, vaan viraston tulee pyytää tietoja hyvinvointialueelta tai Helsingin kaupungilta. Siten lakimuutoksen toimeenpanon selkeyttämiseksi ja vaikutusten arvioimiseksi virasto pyytää vielä täsmentämään, onko hallituksen esityksessä tarkoitus ehdottaa, että virasto pyytää jokaisen opiskelijan jatko-oleskelulupaa hakevan osalta hyvinvointialueelta tai Helsingin kaupungilta tiedon siitä, onko hakija turvautunut täydentävään tai ehkäisevään toimeentulotukeen.

Lisäksi virasto pyytää täsmennystä edellä mainittuihin säännöskohtaisiin perusteluihin viitaten, onko tarkoituksena, että peruuttamisharkinnassa aina selvitetäisiin toimeentulotuen myöntöperuste. Jos tällainen velvollisuus olisi, se tuottaisi virastolle lisätyötä, koska rekisteritarkastuksista ei näy toimeentulotuen myöntöperustetta ja siten asiaa olisi selvitettävä pyytämällä Kelalta näitä tietoja.

Vaikutukset

Maahanmuuttovirasto katsoo, etteivät ehdotetut lainsäädäntömuutokset aiheuttaisi merkittäviä tietojärjestelmäkehitystarpeita. Kuitenkin automaattisen jälkivalvonnan tehostamiseen liittyvät nykyistä tiheimmät rekisteritarkistusajot saattavat edellyttää palveluiden ostoa. Sen kustannukset olisivat enintään 50 000 euroa.

Muilta osin, jos viraston tulisi edellä esitetysti pyytää jokaisen opiskelijan jatko-oleskelulupaa hakevan osalta hyvinvointialueelta tai Helsingin kaupungilta tiedon siitä, onko hakija turvautunut täydentävään tai ehkäisevään toimeentulotukeen ja peruuttamisasioissa pyytää Kelalta tietoja toimeentulotuen myöntöperusteesta, virastolle aiheutuisi jonkin verran lisätyötä. Nämä säännönmukaiset manuaaliset selvityspyynnöt toimeentulotukien selvittämiseksi aiheuttaisivat virastolle arviolta 1 – 1,3 henkilötyövuoden lisätarpeen henkilöstöresursseihin. Sen kustannus olisi 54 000 – 56 000 euroa.

Lainsäädäntömuutos vaikuttaa Maahanmuuttoviraston toimintaa lisäksi siten, että viraston soveltamisohjeita, verkkosivuja ja lomakkeita tulee päivittää.

Waal Johanna

Veijonen Siiri
Maahanmuuttovirasto